

Regionlarda aqroparkların formalaşdırılması perspektivləri

Elşən İsmayılov 

Xülasə. Məqalədə Azərbaycanın regionlarında aqroparkların formalaşdırılması və inkişaf perspektivləri araşdırılmışdır. Aqroparkların kənd təsərrüfatının modernləşdirilməsi, ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması, ixrac potensialının artırılması və regionların sosial-iqtisadi inkişafına təsiri təhlil edilmişdir. Tədqiqat nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, aqroparklar innovativ texnologiyaların tətbiqinə, torpaq və su resurslarından səmərəli istifadəyə, məhsuldarlığın yüksəldilməsinə və yeni iş yerlərinin yaradılmasına əhəmiyyətli töhfə verir.

Məqalədə aqroparkların inkişaf dinamikası, regional potensial və gələcək inkişaf istiqamətləri statistik göstəricilər əsasında qiymətləndirilmişdir. Tədqiqatın məqsədi – respublikamızın regionlarında aqroparkların formalaşdırılması istiqamətlərinin müasir ekosistemdə qarşılıqlı təsir elementlərinin müəyyən edilməsindən ibarətdir.

Tədqiqatın metodologiyası – tədqiqat aqroparkları əsasları təhlil edilməklə, onların bir sıra üstün və çatışmayan xüsusiyyətlərini müəyyən etməklə müasir dövrün tələblərinə uyğun aqroparkların respublikamızda formalaşdırılmasının müəyyən edilməsinə uyğun həyata keçirilmişdir. Tədqiqatda regionlarda aqroparkların formalaşmasının kompleks inkişafı məqsədilə yeni yanaşma amilləri müəyyən edilmişdir. Aqroparkların müasir standartlara uyğun yeni inkişaf amilləri nəzərə alınmaqla formalaşması təklif edilir.

Açar sözlər: ekosistem, aqropark, ekologiya, resurs, struktur, inkişaf

Bakı Biznes Universiteti, doktorant, Bakı, Azərbaycan

E-poçt: ismayilov.elsan92@mail.ru

Daxil oldu: 25 Fevral 2026; Qəbul edildi: 31 May 2026; Onlayn dərc edildi: 20 İyun 2026

© Müəllif(lər) 2026. Bu, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 Beynəlxalq Lisenziyası (CC BYNC 4.0) şərtləri altında paylanan açıq girişli məqalədir.

Prospects for the Formation of Agroparks in the Regions

Elshan Ismayilov 

Abstract. This article examines the prospects for the formation and development of agricultural parks in the regions of Azerbaijan. It analyzes the impact of agricultural parks on the modernization of agriculture, ensuring food security, increasing export potential, and the socio-economic development of the regions. The study concludes that agricultural parks make a significant contribution to the application of innovative technologies, the efficient use of soil and water resources, increased productivity, and the creation of new job opportunities.

Based on statistical indicators, the article assesses the development dynamics, regional potential, and future development directions of agricultural parks.

The purpose of the research: The directions of formation of agroparks in the regions of our republic consist in determining the elements of interaction in the modern ecosystem. The methodology of the research:

The research was carried out in accordance with the determination of the formation of agroparks in our republic in accordance with the requirements of the modern era, by analyzing the basics of agroparks, identifying a number of their superior and deficient characteristics. The study identified new approach factors for the comprehensive development of the formation of agroparks in the regions. It is proposed that agroparks be formed taking into account new development factors in accordance with modern standards.

Keywords: *ecosystem, agropark, ecology, resource, structure, development*

Baku Business University, PhD student, Baku, Azerbaijan

E-mail: ismayilov.elsan92@mail.ru

Received: 25 February 2026; Accepted: 31 May 2026; Published online: 20 June 2026

© The Author(s) 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0).

Giriş

Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatında qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindəndir. Bu istiqamətdə aqrar sektorun xüsusi əhəmiyyəti vardır. Bildiyimiz kimi, kənd təsərrüfatı sektoru ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasında, regionlarda məşğulluğun artırılmasında və ixrac imkanlarının genişləndirilməsində əsas rol oynayır (FAO, 2025; Arciniegas, 2013). Son illərdə aqrar sahənin modernləşdirilməsi məqsədilə həyata keçirilən islahatlar nəticəsində aqroparkların yaradılması geniş vüsət almışdır.

Aqroparklar kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı, emalı, saxlanması, qablaşdırılması və satışının vahid idarəetmə sistemi əsasında təşkil edildiyi müasir təsərrüfat kompleksləridir (Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, 2025; Həsənov, 2021). Belə komplekslər torpaq, əmək, maliyyə və texnologiya resurslarının daha səmərəli istifadəsinə şərait yaradır. Eyni zamanda, aqroparklar kənd təsərrüfatında innovasiyaların tətbiqi üçün əlverişli platforma hesab olunur.

Azərbaycanın müxtəlif iqtisadi rayonlarında yaradılan aqroparklar regionların təbii-iqtisadi potensialından daha səmərəli istifadə edilməsinə imkan vermişdir. Xüsusilə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında aparılan yenidənqurma işləri çərçivəsində aqroparkların formalaşdırılması perspektivləri daha da aktuallaşmışdır (World Bank, 2025).

Metodlar

Aqropark anlayışı kənd təsərrüfatının ənənəvi idarəetmə formalarından fərqli olaraq istehsalın bütün mərhələlərinin inteqrasiya edilmiş şəkildə təşkilini nəzərdə tutur. Aqroparkların fəaliyyətində əsas məqsəd məhsul istehsalından son istehlakçıya çatdırılmasına qədər bütün proseslərin vahid sistem əsasında idarə edilməsidir (Məmmədov, 2020; Laan, 2009).

Aqroparkların əsas xüsusiyyətlərinə aşağıdakılar aiddir:

- Böyük torpaq sahələrində müasir texnologiyalar əsasında istehsalın təşkili;
- Emal müəssisələrinin yaradılması;
- Anbar və logistika infrastrukturunun formalaşdırılması;
- Elmi tədqiqat və innovasiyaların tətbiqi;
- İxrac yönümlü məhsul istehsalı;
- Kənd əhalisinin məşğulluğunun artırılması.

Ənənəvi kənd təsərrüfatlarından fərqli olaraq aqroparklarda istehsal prosesi yüksək texnologiyalar və rəqəmsal idarəetmə sistemləri vasitəsilə həyata keçirilir. Bu isə məhsuldarlığın yüksəldilməsinə və istehsal xərclərinin azaldılmasına səbəb olur.

Azərbaycanda aqroparkların yaradılması dövlət tərəfindən həyata keçirilən aqrar siyasətin mühüm istiqamətlərindən biridir. Aqrar sahənin inkişafına yönəldilmiş dəstək mexanizmləri, güzəştli kreditlər, subsidiyalar və vergi güzəştləri aqroparkların formalaşdırılması üçün əlverişli şərait yaratmışdır. Ölkədə yaradılan aqroparkların əksəriyyəti taxılçılıq, pambıqçılıq, meyvəçilik, tərəvəzçilik və heyvandarlıq üzrə ixtisaslaşmışdır. Bununla yanaşı, bəzi aqroparklarda emal müəssisələri də fəaliyyət göstərir ki, bu da əlavə dəyərin formalaşdırılmasına imkan verir.

Nəticələr

Aqroparkların inkişafı nəticəsində kənd təsərrüfatında müasir texnologiyaların tətbiqi sürətlənmiş, suvarma sistemləri yenilənmiş və məhsuldarlıq göstəriciləri yüksəlmişdir. Eyni zamanda, aqroparklar regionlarda sahibkarlığın inkişafına və investisiya qoyuluşlarının artmasına müsbət təsir göstərmişdir.

Cədvəl 1

Azərbaycanda aqroparkların iqtisadi və sosial təsirləri

Göstərici	Aqroparkların təsiri
Məhsuldarlıq	Ənənəvi təsərrüfatlarla müqayisədə daha yüksək
Məşğulluq	Yeni daimi və mövsümi iş yerləri yaradır
İnvestisiyalar	Yerli və xarici investisiyaların cəlb olunmasını stimullaşdırır
İxrac potensialı	Beynəlxalq bazarlara çıxışı genişləndirir
Su resurslarından istifadə	Daha qənaətli texnologiyaların tətbiqinə imkan yaradır
Emal sənayesi	Əlavə dəyərin formalaşmasını təmin edir

Mənbə: Müəllif tərəfindən Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin, Dövlət Statistika Komitəsinin hesabatları və aqrar inkişaf üzrə elmi tədqiqatlar əsasında tərtib edilmişdir.

Azərbaycanın iqtisadi rayonları müxtəlif təbii və iqtisadi xüsusiyyətlərə malikdir. Bu xüsusiyyətlər aqroparkların ixtisaslaşma istiqamətlərinin müəyyən edilməsində mühüm rol oynayır. Aqroparkların fəaliyyətinin ən mühüm nəticələrindən biri regionlarda məşğulluğun artırılmasıdır. Kənd təsərrüfatında mövsümi xarakter daşıyan iş yerləri ilə yanaşı, aqroparklarda daimi iş yerləri də yaradılır. Bu isə kənd yerlərində gəlirlərin artmasına və yaşayış səviyyəsinin yüksəlməsinə səbəb olur (Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illər üçün Sosial-İqtisadi İnkişaf Strategiyası, 2022).

Digər mühüm təsir investisiya mühitinin yaxşılaşması ilə bağlıdır. Aqroparklar iri investisiya layihələrinin həyata keçirilməsi üçün əlverişli platforma yaradır. Müasir texnologiyaların tətbiqi isə istehsalın effektivliyini artıraraq iqtisadi gəlirliliyi yüksəldir (Novikov, 2016). Aqroparklar kənd təsərrüfatı məhsullarının emal səviyyəsini də yüksəldir. Ənənəvi olaraq, xammal şəklində satılan məhsulların emal olunaraq bazara çıxarılması daha yüksək gəlir əldə edilməsinə imkan verir.

Dünya təcrübəsi göstərir ki, kənd təsərrüfatında rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi məhsuldarlığın və resurslardan istifadə səmərəliliyinin artırılmasında mühüm rol oynayır. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən aqroparklarda da müasir texnologiyaların tətbiqi genişlənməkdədir. Dronlar vasitəsilə əkin sahələrinin monitorinqi, GPS texnologiyalarından istifadə, damcı suvarma sistemləri və elektron idarəetmə platformaları istehsal prosesinin optimallaşdırılmasına imkan verir.

Rəqəmsallaşma nəticəsində aşağıdakılar baş verir:

- Su sərfiyyatı azalır;
- Gübrə və pestisidlərin istifadəsi optimallaşdırılır;
- Məhsul itkisi minimuma endirilir;
- Əmək məhsuldarlığı artır;
- İdarəetmə xərcləri azalır.

Bu amillər aqroparkların iqtisadi səmərəliliyini yüksəldən əsas faktorlar hesab olunur.

Cədvəl 2

2030-cu ilə qədər aqroparkların inkişaf perspektivləri

Göstərici	Mövcud vəziyyət	2030-cu il üçün gözlənilən nəticə
Aqroparkların sayı	Artım tendensiyası müşahidə olunur	Regionlarda yeni aqroparkların yaradılması
Məşğulluq səviyyəsi	Minlərlə insan işlə təmin olunur	İş yerlərinin əhəmiyyətli artımı
İxrac potensialı	Kənd təsərrüfatı ixracında mühüm paya malikdir	İxrac həcmələrinin yüksəlməsi
Texnologiya səviyyəsi	Müasir texnologiyalar tətbiq edilir	Tam rəqəmsal idarəetməyə keçid
Emal müəssisələri	Bir sıra aqroparklarda fəaliyyət göstərir	Emal güclərinin genişləndirilməsi
İnvestisiyalar	Dövlət dəstəyi və özəl investisiyalar mövcuddur	Xarici investisiyaların artması

Mənbə: Müəllif tərəfindən Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası, aqrar inkişaf proqramları və elmi araşdırmalar əsasında hazırlanmışdır.

Müzakirə və Nəticə

Müsbət nəticələrə baxmayaraq, aqroparkların inkişafında bir sıra problemlər qalmaqdadır. Bunlardan biri maliyyə resurslarına çıxış imkanlarının məhdud olmasıdır. Xüsusilə kiçik və orta sahibkarların aqropark layihələrində iştirak imkanları bəzən məhdudlaşır. Digər mühüm problem iqlim dəyişikliklərinin təsiri ilə bağlıdır. Quraqlıq, su ehtiyatlarının azalması və ekstremal hava hadisələri kənd təsərrüfatı istehsalına mənfi təsir göstərə bilər. Kadr hazırlığı sahəsində də müəyyən çətinliklər mövcuddur. Müasir texnologiyalarla işləyə bilən mütəxəssislərə olan tələbatın artması peşə təhsilinin və aqrar elmin inkişafını zəruri edir. Logistika və bazar infrastrukturunun bəzi regionlarda kifayət qədər inkişaf etməməsi də məhsulların satışında müəyyən problemlər yarada bilər.

Azərbaycanın aqrar inkişaf strategiyasında aqroparkların genişləndirilməsi mühüm yer tutur. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında həyata keçirilən yenidənqurma layihələri bu istiqamətdə yeni imkanlar yaradır (Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi, 2025; *Azərbaycan Respublikasında aqrar sahənin inkişafına dair dövlət proqramları, 2019-2023*; Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzi, 2025). Yaxın gələcəkdə aşağıdakı istiqamətlər üzrə inkişafın sürətlənəcəyi gözlənilir:

- Ağıllı kənd və ağıllı aqropark modellərinin tətbiqi;
- Yaşıl enerji texnologiyalarından istifadə;
- İxrac yönümlü istehsalın genişləndirilməsi;
- Aqrar sığorta sisteminin inkişafı;
- Elmi-tədqiqat və innovasiya mərkəzlərinin yaradılması;
- Rəqəmsal kənd təsərrüfatı texnologiyalarının geniş tətbiqi.

Bu tədbirlər aqroparkların iqtisadi səmərəliliyini artırmaqla yanaşı, Azərbaycanın beynəlxalq aqrar bazarlarda rəqabət qabiliyyətini də gücləndirəcəkdir. Aparılmış tədqiqat göstərir ki, aqroparklar Azərbaycanın regionlarında kənd təsərrüfatının modernləşdirilməsi və dayanıqlı inkişafının təmin edilməsində mühüm rol oynayır. Aqroparkların fəaliyyəti nəticəsində kənd təsərrüfatında məhsuldarlıq artır, innovativ texnologiyaların tətbiqi genişlənir, regionlarda məşğulluq yüksəlir və ixrac potensialı güclənir. Xüsusilə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında aqroparkların yaradılması bu ərazilərin iqtisadi dirçəlişinə və ölkənin aqrar potensialının daha səmərəli istifadəsinə imkan verəcəkdir. Dövlət dəstəyi, investisiyaların artırılması və rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi aqroparkların gələcək inkişafını sürətləndirəcək əsas amillər kimi çıxış edir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi. (2025). *Aqrar inkişaf üzrə illik hesabatlar*.
2. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi. (2025). *Azərbaycanın kənd təsərrüfatı statistik məcmuələri*.
3. *Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illər üçün Sosial-İqtisadi İnkişaf Strategiyası*. (2022).
4. *Azərbaycan Respublikasında aqrar sahənin inkişafına dair dövlət proqramları*. (2019-2023).
5. Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzi. (2025). *Analitik hesabatlar*.
6. Arciniegas, O. L. (2013). *The case of Agrosfera in Aguascalientes*. Dissertation.
7. FAO (Food and Agriculture Organization). (2025). *Agricultural Development and Policy Reports*.
8. Həsənov, R. (2021). *Aqrar siyasət və kənd təsərrüfatının inkişaf istiqamətləri*. Elm Nəşriyyatı.
9. Laan, L. (2009). *Institutional challenges in the development and realization of Agroparks*. Dissertation.
10. Məmmədov, Z. (2020). *Regional iqtisadiyyat və aqrar inkişaf problemləri*. Elm Nəşriyyatı.
11. Novikov I. S. (2016). *Formation and functioning of innovative integrated structures (Agrotechnoparks) in the system*. Dissertation.
12. World Bank. (2025). *Agricultural Competitiveness and Regional Development Reports*.